

Rapport

De weg naar meer en beter bewegen in de kinderopvang

Kwalitatief onderzoek naar de integratie van het
thema bewegen in de opleiding tot (gespecialiseerd)
pedagogisch medewerker

De weg naar meer en beter bewegen in de kinderopvang

Kwalitatief onderzoek naar de integratie van het thema bewegen in de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker

Met steun van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS)

Mulier Instituut

Marthe Westerbroek

Sanne Veldman

Amika Singh

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met het Mulier Instituut.

© Mulier Instituut

Utrecht, 01 februari 2024

www.mulierinstituut.nl

info@mulierinstituut.nl

Disclaimer

U mag delen uit deze publicatie overnemen op voorwaarde van bronvermelding: auteur(s), de titel van de publicatie en het jaar van uitgave.

Er gelden gebruiksvoorwaarden voor de foto's in deze publicatie. Neem foto's daarom niet over zonder toestemming van het Mulier Instituut.

Over ons

Het Mulier Instituut doet sportonderzoek voor beleid en samenleving. Voor overheden, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen, sportorganisaties en bedrijven onderzoeken we allerlei thema's op het gebied van sport en sportief bewegen: van de sportdeelname van (groepen) Nederlanders tot de motorische vaardigheden van kinderen, en van diversiteit en inclusie in de sport tot de economische impact van sportevenementen.

Het Mulier Instituut is een onafhankelijke stichting zonder winstoogmerk.

Ons doel is bijdragen aan goed onderbouwd beleid, gericht op de bevordering van sport, sportief bewegen en versterking van de sportsector. Dit doen we op verschillende manieren:

We verzamelen data en monitoren de Nederlandse sportsector en beleidsprogramma's.

We ontwikkelen kennis en onderzoeksmethoden via verkennende en verdiepende studies.

We duiden onderzoeksuitkomsten en vertalen deze naar de beleidspraktijk.

We onderbouwen beleidsbeslissingen met expertise en advies.

We bieden gevraagd en ongevraagd duiding en reflectie in de rol van 'kritische vriend' van de sportsector.

We zetten ons in voor de bevordering van de sportwetenschap.

Afkortingen

Afkortingen

GO	Gastouder
KDV	Kinderdagverblijf
Mbo	Middelbaar beroepsonderwijs

Inhoudsopgave

De weg naar meer en beter bewegen in de kinderopvang

Samenvatting	5
1 Inleiding	6
1.1 Achtergrond	6
1.2 Doelstelling	8
1.3 Vraagstelling	8
2 Onderzoeksmethode	10
2.1 Hoofdvraag en deelvragen	10
2.2 Interviews	10
3 Resultaten	12
3.1 Onderwijsinstellingen	12
3.2 Het thema bewegen in de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker	12
3.3 Wensen voor het veranderen van het thema bewegen in de opleiding	16
3.4 Het beweegadvies	18
4 Belangrijkste bevindingen & aanbevelingen	20
4.1 Belangrijkste bevindingen	20
4.2 Interpretatie en aanbevelingen	20
Bronnen	26

De weg naar meer en beter bewegen in de kinderopvang

Inleiding

Pedagogisch professionals spelen een belangrijke rol bij het stimuleren van bewegen bij jonge kinderen. Het is tot nu toe niet bekend in hoeverre het thema bewegen in de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker aan bod komt. In dit onderzoek verkennen we of en hoe bewegen onderdeel van het beleid en het curriculum van de opleiding is. Hiervoor hebben we coördinatoren en docenten van zeven onderwijsinstellingen met de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker geïnterviewd.

Vraagstelling

Hoe is het thema bewegen onderdeel van de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker, en welke wensen heeft de opleiding rondom dit thema?

Belangrijkste bevindingen en aanbevelingen

Uit onze interviews met negen vertegenwoordigers van zeven verschillende onderwijsinstellingen blijkt dat het thema bewegen nog geen structurele plek in de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker heeft. Er zijn grote verschillen tussen de instellingen wat betreft visie op en invulling van het thema bewegen.

De verschillen tussen de instellingen in de aandacht voor het thema bewegen leiden tot verschillen in kwaliteit tussen pedagogisch professionals qua kennis, ervaring en motivatie om (meer) bewegen te stimuleren bij jonge kinderen. Vertegenwoordigers van de opleidingen geven aan dat ze graag willen dat het thema bewegen meer prioriteit krijgt.

Om het thema bewegen te prioriteren en beter te integreren in de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker adviseren we opleidingen het volgende :

- Formuleer een concrete visie over het thema bewegen en neem deze op in het beleid van de opleiding.
- Geef prioriteit aan het thema bewegen in het curriculum, zodat studenten leren over het belang van bewegen en vaardigheden en zelfvertrouwen kunnen opdoen om bewegen bij kinderen te stimuleren.
- Vergroot de verbinding tussen onderwijs en praktijk, zodat opleiding, stage en werk beter op elkaar aansluiten.

Met behulp van de aanbevelingen kunnen opleidingen de kennis en vaardigheden van studenten vergroten zodat zij (meer) bewegen bij kinderen kunnen stimuleren.

Inleiding

Dit hoofdstuk start met een korte introductie van het belang van bewegen bij jonge kinderen en een beschrijving van de bestaande opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker. In het tweede deel presenteren we de aanleiding, de doelstelling en de vraagstelling van dit onderzoek.

1.1 Achtergrond

Bewegen is belangrijk voor een gezonde ontwikkeling van jonge kinderen (Ward., 2009; Kuzik et al., 2017). De aandacht voor dit onderwerp groeit, vooral sinds de publicatie van het beweegadvies voor kinderen van 0 tot 4 jaar begin 2022 (Gezondheidsraad, 2022). Daarin worden voor verschillende leeftijdsgroepen een aanbevelingen gedaan voor de hoeveelheid bewegen. Tevens wordt geadviseerd om lange periodes stilzitten en beeldschermtijd te beperken (kader 1).

Beweegadvies kinderen van 0 tot 4 jaar

Voor kinderen van 0 tot 4 jaar is in 2022 een beweegadvies gepubliceerd (Gezondheidsraad, 2022):

- o kinderen < 1 jaar: meerdere keren per dag lichamelijke activiteit, wanneer het kind nog niet mobiel is minimaal 30 minuten per dag in buikligging;
- o kinderen 1 en 2 jaar: minimaal 180 minuten lichamelijke activiteit;
- o kinderen 3 jaar: minimaal 180 minuten lichamelijke activiteit, waarvan 60 minuten matig intensief tot intensief bewegen.

Daarnaast geeft de Gezondheidsraad adviezen over het beperken van de bewegingsvrijheid en beeldschermtijd. Voor kinderen van 0-4 jaar adviseren ze om maximaal 60 minuten per keer de bewegingsvrijheid te beperken. Voor kinderen van 0 tot 2 jaar raden ze beeldschermtijd af. Voor kinderen van 2 tot 4 jaar adviseren ze maximaal 1 uur beeldschermtijd per dag, waarbij geldt: hoe minder, hoe beter.

Kader 1: beweegadvies

Jonge kinderen brengen veel tijd door op het kinderdagverblijf (KDV). In het eerste kwartaal van 2023 ging meer dan de helft (55%) van de kinderen van 0 tot 4 jaar naar een KDV (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 2023; Centraal Bureau voor de Statistiek, 2023). Deze kinderen brengen gemiddeld 22,5 uur per week door op een KDV. Het KDV is daarom een belangrijke plek voor het stimuleren van meer en beter bewegen (McWilliams et al., 2009; Coe, 2018).

In Nederland is een diploma 'pedagogisch medewerker' (mbo niveau 3) of 'gespecialiseerd pedagogisch medewerker' (mbo niveau 4) voorwaarde om op een KDV te werken. Het verschil tussen de twee opleidingen is dat de gespecialiseerd pedagogisch medewerker ook coördinerende taken heeft (MBOstart, z.d.).

Daarnaast heeft een aantal onderwijsinstellingen de mogelijkheid om een gecombineerde opleiding te volgen, waarbij je naast een diploma pedagogisch medewerker ook een ander diploma kunt halen. Voorbeelden hiervan zijn de opleiding kindprofessional (diploma 'pedagogisch medewerker' en 'onderwijsassistent') of pedagogisch medewerker onderwijs, opvang en sport (of soortgelijke naam, diploma 'onderwijsassistent', 'pedagogisch medewerker' en 'sport- en bewegingsleider').

Kinderopvang Werkt! beschrijft het competentieprofiel van een pedagogisch medewerker als volgt: 'De pedagogisch werker benut spel en vrijetijdsbesteding als middelen om de cognitieve, motorische, sociale, creatieve, emotionele en taalontwikkeling van elk kind te ondersteunen en geeft (mede) sturing aan positieve interacties tussen kinderen en in de groep' (Kinderopvang Werkt!, 2020). Het competentieprofiel uit tien competentieclusters. De competentieclusters 1,3 en 4 beschrijven competenties die te maken hebben met bewegen, sport en/of motoriek (kader 2).

Competentieclusters

Competentiecluster 1: zorg dragen voor het emotioneel en lichamelijk welbevinden van kinderen

1.1: Begeleiden op lichamelijk vlak

- Past richtlijnen toe op het gebied van gezonde voeding, dieet, **beweging**, binnenklimaat en ergonomie en houdt indien vereist verzorgingsgegevens bij.

Competentiecluster 3: Volgen en stimuleren van de ontwikkeling en leren van kinderen

3.2: Steunen en stimuleren van competenties en talenten

- Is vindingrijk in het bieden van **gevarieerd materiaal, afwisselende activiteiten en spelvormen** die alle zintuigen prikkelen en **creëert bewegingsruimte**.
- Laat kinderen ervaring opdoen in domeinen, zoals **exploratief sport en spel**, sociaal spel en taal en ook: creatieve, expressieve en muzikale vorming, ontluikend rekenen, natuur, wetenschap en techniek. Benut mogelijkheden in de buurt.

Competentiecluster 4: Steunen en stimuleren van spelen en vrijetijdsbesteding

4.1: Begeleiden van spel en vrijetijdsbesteding als basis voor ontwikkelen

- Is vindingrijk en biedt voor **spel en vrijetijdsbesteding gevarieerd materiaal, activiteiten en spelvormen** aan die alle zintuigen prikkelen en **biedt bewegingsruimte**.
- Ontlokt spontaan **spel** bij kinderen door het aanbieden van materiaal en speelgoed dat geschikt is voor een kind en past bij de leeftijdsfase.

- Biedt naast vrij spel ook **georganiseerde en door volwassenen geleide activiteiten of vrijetijdsbesteding**. Past de mate van sturing en toezicht aan de leeftijd, de aard van de kinderen en het soort activiteit aan.

Kader 2: Competenties binnen het competentieprofiel van pedagogisch medewerker gericht op bewegen/sport/motoriek (Kinderopvang werkt!, 2020)

Het competentiecluster beschrijft dat de pedagogisch medewerker de richtlijn voor bewegen toepast en ontwikkeling en spelen stimuleert. Desondanks blijkt dat kinderen (te) weinig bewegen en veel zitten tijdens de dag die zij doorbrengen op het KDV (Hinkley et al., 2016; Gubbels et al., 2011). Uit een studie onder 3-jarige Nederlandse kinderen die naar het KDV gaan blijkt dat deze kinderen gemiddeld meer dan de helft van de tijd zittend doorbrengen (Soini et al., 2016).

Om bewegen gedurende de dag op de kinderopvang te stimuleren is scholing van pedagogisch professionals van belang (Singh et al., 2023; Lum et al., 2022). Jones et al., (2019) raden aan, scholing van hoge kwaliteit voor pedagogisch professionals aan te bieden, zodat zij meer kennis, vaardigheden en vertrouwen hebben om bewegen te stimuleren. Van belang is dat professionals met ervaring in de kinderopvang deze scholing verzorgen. De scholing moet informatie bevatten over de belangrijke rol die het fysieke domein (inclusief motorische ontwikkeling) speelt bij de ontwikkeling van een kind (Jones et al., 2019).

Uit de literatuur blijkt dat (bij)scholing van pedagogisch professionals gericht op kennis en vaardigheden om kinderen te stimuleren meer te bewegen, een positief effect kan hebben op hoeveel jonge kinderen bewegen (Mehtälä et al., 2014; Lum et al., 2022). Het is niet bekend in hoeverre het thema bewegen momenteel in de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker aan bod komt.

1.2 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is het thema bewegen in het beleid en het curriculum van de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker in kaart te brengen. Daarnaast willen we de wensen en behoeften van opleidingen rondom het thema bewegen ophalen.

1.3 Vraagstelling

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt:

Hoe is het thema bewegen onderdeel van de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker, en welke wensen heeft de opleiding rondom dit thema?

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 beschrijven we de methode van dit onderzoek. In hoofdstuk 3 bespreken we de resultaten van de interviews met deelnemers die werkzaam

zijn op opleidingen tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker. In hoofdstuk 4 presenteren we de belangrijkste bevindingen van dit onderzoek, lichten we de resultaten verder toe en geven we enkele aanbevelingen.

Onderzoeksmethode

In dit hoofdstuk beschrijven we de methode die we voor de beantwoording van de onderzoeksvragen hebben gebruikt. Eerst beschrijven we de hoofd- en deelvragen. Vervolgens gaan we verder in op de interviews, de deelnemers en de analysemethode van de interviews.

2.1 Hoofdvraag en deelvragen

De hoofdvraag van dit onderzoek is: hoe is het thema bewegen onderdeel van de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker, en welke wensen heeft de opleiding rondom dit thema?

Om deze vraag te beantwoorden hebben we de volgende deelvragen opgesteld:

- Op welke manier zijn de thema's bewegen, sport en motoriek onderdeel van de visie en het curriculum van de opleiding(en) tot pedagogisch medewerker?
- Zijn er wensen om de aandacht voor het thema bewegen in de opleidingen te veranderen? Zo ja, welke behoeften hebben de opleidingen om ervoor te zorgen dat pedagogisch professionals jonge kinderen structureel kunnen stimuleren om meer te bewegen op de opvang?
- In welke mate is het beweegadvies voor 0-4-jarigen bekend op de opleidingen en hoe passen ze (de inhoud van) dit advies toe?

2.2 Interviews

Om de hoofdvraag te beantwoorden hebben we semigestructureerde interviews gehouden met vertegenwoordigers van opleidingen tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker. De interviews vonden online plaats tussen november 2022 en januari 2023.

Tijdens het interview bespraken we eerst de achtergrondkenmerken van de opleiding (soort opleiding en aantal studenten). Vervolgens bespraken we of en, zo ja, hoe de thema's bewegen, sport en motoriek onderdeel zijn van de opleiding(en) en welke wensen er zijn om de aandacht voor deze thema's te vergroten. Tot slot bespraken we of de deelnemer bekend was met het beweegadvies en of/hoe dit behandeld wordt in de opleiding.

Alle deelnemers hebben voor het onderzoek een toestemmingsformulier ondertekend waarmee ze aangaven dat ze akkoord gingen met deelname en opname van het gesprek voor analysedoeleinden.

Deelnemers

We hebben negentien mbo-onderwijsinstellingen met de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker benaderd voor deelname aan dit onderzoek.

In totaal hebben coördinatoren en docenten van zeven instellingen akkoord gegeven om mee te doen aan dit onderzoek. Alle zeven onderwijsinstellingen bieden de opleiding tot pedagogisch medewerker zowel op niveau 3 (pedagogisch medewerker) als niveau 4 (gespecialiseerd pedagogisch medewerker) aan. Bij twee interviews waren twee vertegenwoordigers van de onderwijsinstelling aanwezig.

Analyse

We hebben de gevoerde interviews na afloop schriftelijk samengevat en gecodeerd op basis van de achtergrondkenmerken en de drie deelvragen.

Resultaten

In dit hoofdstuk beschrijven we de resultaten van de interviews met coördinatoren en docenten van de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker. Eerst bespreken we de onderwijsinstellingen waar de deelnemers werken. Vervolgens presenteren we de resultaten per deelvraag.

3.1 Onderwijsinstellingen

De onderwijsinstellingen waar de deelnemers van de interviews werken, liggen verspreid door Nederland. Sommige hebben meerdere locaties.

Alle zeven onderwijsinstellingen bieden de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker aan. Twee onderwijsinstellingen bieden daarnaast ook de opleiding tot kindprofessional aan. Eén onderwijsinstelling biedt naast (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker ook de opleiding tot pedagogisch medewerker onderwijs, opvang & sport aan.

Het aantal studenten op de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker varieert van 335 tot 1.500 studenten. Eén onderwijsinstelling biedt alleen volwassenonderwijs (studenten van minimaal 18 jaar) aan.

De deelnemers hebben diverse functies binnen de opleidingen tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker. Alle negen deelnemers hebben ervaring met lesgeven op de opleiding en zeven deelnemers geven momenteel les. Vier deelnemers hebben naast lesgeven ook een coördinerende functie. De meerderheid van de deelnemers die lesgeven (n=5), verzorgt meerdere vakken.

3.2 Het thema bewegen in de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker

Om deelvraag 1 te beantwoorden hebben we de deelnemers gevraagd hoe de thema's bewegen, sport en motoriek onderdeel zijn van de visie en het curriculum van de opleiding.

Hieronder geven we een globaal overzicht van de manier waarop het thema bewegen onderdeel is van de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker. We bespreken dit aan de hand van vier toepassingsmogelijkheden:

- > visie (doelstelling, kernwaarden);
- > vakken en thema's rondom bewegen;
- > (stage)opdrachten;
- > interventies.

Visie

De manier waarop het thema bewegen onderdeel uitmaakt van de visie van de opleiding verschilt per onderwijsinstelling.

Deelnemers van twee onderwijsinstellingen geven aan dat in de visie van de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker beschreven staat dat studenten leren om sport en spel(activiteiten) in te zetten die passend zijn bij de ontwikkelfase van het kind. Hierbij benoemt een deelnemer dat bewegen onderdeel is van alle vakken in de opleiding:

'Bewegen staat bij de opleiding heel erg centraal en komt constant terug. Het komt in alle activiteiten vakken, dus sport en spel, muziek, beeldende vorming en expressie of drama. Bij de opleiding is er constant een link met activiteit.'

Opleidingsmanager pedagogisch werk

Bij twee onderwijsinstellingen zijn de doelen van de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (S-BB)¹ leidend voor de visie van de opleiding. Het thema bewegen valt hier onder het aanbieden van een stimulerende omgeving voor de ontwikkeling met uitdagingen, activiteiten en (vrij) spel:

'De gespecialiseerd pedagogisch medewerker biedt veelal in groepsverband een stimulerende omgeving voor de ontwikkeling van elk kind. Ze creëert een veilige, vertrouwde omgeving waarbinnen ze zorgt voor balans tussen rust en structuur enerzijds en uitdaging, activiteiten en (vrij) spel anderzijds.'

S-BB (2015)

Eén deelnemer benoemt dat de kerndoelen zoals beschreven door de Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) ondersteunend zijn in de opleiding. De doelen van SLO op het gebied van 'fysiek actief' zijn (SLO, 2021):

- binnen en buiten spelen en daarbij rekening houden met andere kinderen.
- deelnemen aan speelactiviteiten, zoals buitenspelen en spelen in ondiep water.

De deelnemer geeft aan dat studenten leren hoe ze kinderen kunnen ondersteunen om deze doelen te behalen.

Twee onderwijsinstellingen hebben een visie geformuleerd die gericht is op de persoonlijke ontwikkeling en het welzijn van de studenten. Hierin heeft het thema bewegen, volgens de deelnemers, een indirecte plek.

Op één van deze onderwijsinstellingen is de maatschappelijke ontwikkeling en persoonlijke ontwikkeling van de student opgenomen in de visie. Bij de andere

¹ De S-BB is een professionele organisatie waar beroepsonderwijs en bedrijfsleven samenwerken. Het doel is om studenten in het beroepsonderwijs de beste praktijkopleiding te geven met uitzicht op een baan.

onderwijsinstelling richt de visie zich op de ontwikkeling van de student in een veilige, uitdagende en krachtige leeromgeving waarbij het belang van bewegen naar voren komt. Op deze onderwijsinstelling is de school ingericht als een spelrijke omgeving met voldoende mogelijkheid voor beweging.

Vakken en thema's rondom bewegen

Alle deelnemers geven aan dat de thema's bewegen, sport en/of motoriek in de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker binnen hun onderwijsinstelling onderdeel zijn van het curriculum.

De manier waarop de thema's onderdeel uitmaken van het curriculum verschilt per onderwijsinstelling, zowel wat betreft de aangeboden vakken en thema's als wat betreft de specifieke inhoud ervan. Op basis van onze gesprekken geven we hieronder een beknopte beschrijving van verschillende vakken en thema's die aanbod komen in de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker bij de verschillende onderwijsinstellingen.

Op zes van de zeven onderwijsinstellingen volgen studenten het vak 'ontwikkeling' of 'ontwikkelingspsychologie'. In dit vak leren studenten over de motorische, cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen.

De deelnemers geven aan dat de studenten in dit vak leren om activiteiten gericht op de motorische ontwikkeling van kinderen te organiseren. Het is alleen niet bekend in welke mate en omvang deze activiteiten zich richten op de grove motoriek of op bewegen.

Op één onderwijsinstelling leren de studenten over de ontwikkeling van kinderen in een breder vak, genoemd 'beroepsgericht'. In dit vak leren studenten om hun kennis toe te passen in de beroepscontext. Een voorbeeld hiervan is dat ze een opdracht krijgen om een ontwikkelingsgericht activiteitenplan op te stellen, bijvoorbeeld beweegactiviteiten. Ook hierbij is de omvang van het aandeel 'motorische ontwikkeling' onbekend.

Bij vijf onderwijsinstellingen is het vak 'sport en/of sport en spel (didactiek)' onderdeel van het curriculum. In dit vak leren studenten om sport- en spelactiviteiten te organiseren. Eén deelnemer vertelt dat studenten leren kinderen te stimuleren om te bewegen en daarbij rekening te houden met het gebruik van materiaal en ruimte:

'Dat [het vak sport en spel] is vooral gericht op didactiek ook, niet het zelf bewegen maar ze krijgen aangeleerd hoe zij kinderen kunnen laten bewegen in jonge leeftijd van 0 tot 4 en ook wat ze daarvoor kunnen gebruiken en waar ze aan moeten denken qua materiaal en ruimte.'

Docent pedagogisch werk

Drie deelnemers benoemen dat de opleiding in een overkoepeld vak het thema 'risicovol spel' behandelt. Eén deelnemer benoemt dat studenten college krijgen van een externe deskundige op het gebied van risicovol spelen.

Daarnaast komt het thema 'bewegend leren' op vier onderwijsinstellingen aan bod. Op één onderwijsinstelling verzorgt een externe deskundige deze les. Naast studenten sluiten docenten van de opleiding aan bij deze lessen. Op deze manier leren zij hoe ze bewegend leren kunnen inzetten in hun eigen lessen die onderdeel zijn van het curriculum.

(Stage)opdrachten

Deelnemers van vijf onderwijsinstellingen benoemen dat studenten leren om (ontwikkelingsgerichte) activiteiten aan te bieden op hun stage. Beweegactiviteiten zijn hier een onderdeel van. De studenten krijgen de opdracht om een beweegactiviteit te ontwerpen en te organiseren op hun stageplek. Eén deelnemer vertelt dat de studenten eerst leren om les aan elkaar te geven en dit vervolgens moeten toepassen tijdens hun stage:

We nemen ze [de studenten] mee met het gebruik van materiaal en het aanbieden van activiteiten door dit te oefenen voor de klas en ze daarna een beweegactiviteit op stage uit te laten voeren. Dit mag dezelfde activiteit zijn die ze op school hebben gedaan, om zo dat oefenen goed mee te nemen.

Docent pedagogisch werk

Door te oefenen met het ontwerpen en organiseren van beweegactiviteiten leren studenten om een bewuste keuze te maken voor materiaal en beweegactiviteiten aan te laten sluiten op de leeftijd van de kinderen. Een voorbeeld van een activiteit is het stimuleren van baby's om te gaan kruipen.

Interventies

Drie deelnemers geven aan dat hun onderwijsinstelling scholing aanbiedt rondom bestaande initiatieven of interventies gericht op het stimuleren van bewegen bij jonge kinderen.

Eén van die interventies is 'Gezonde Kinderopvang' en de scholing heet 'Een Gezonde Start' (kader 3). Deze scholing wordt gegeven door een coach Gezonde Kinderopvang. In deze scholing leren de studenten hoe zij een gezonde, actieve en veilige omgeving voor jonge kinderen op de kinderopvang kunnen creëren. Op één onderwijsinstelling krijgen de studenten: **'na het vak Gezonde Kinderopvang een certificaat en worden ze ambassadeur van de Gezonde Kinderopvang en worden ze aangespoord om die verantwoordelijkheid te nemen.'**

Een Gezonde Start

Gezonde Kinderopvang biedt een scholing ('Een Gezonde Start') aan gericht op het vergroten van de aandacht voor gezondheid en leefstijl van jonge

kinderen in de context van de kinderopvang. Deze scholing richt zich op pedagogisch medewerkers, gastouders en studenten pedagogisch werk en sport en bewegen.

Docenten van de opleiding pedagogisch medewerker of sport en bewegen kunnen zich laten certificeren als coach Gezonde Kinderopvang en op deze manier de scholing aanbieden aan hun studenten.

Kader 3 Informatie over de opleiding "Een Gezonde Start" (Gezonde Kinderopvang, z.d.)

Een andere interventie die een scholingsaanbod heeft voor studenten is 'Beweegkriebels' (kader 4). 'Beweegkriebels' heeft als doel om bewegen en een actieve leefstijl bij jonge kinderen te stimuleren. Twee deelnemers benoemen dat de scholing van de interventie 'Beweegkriebels' op de onderwijsinstelling aangeboden wordt. Op één onderwijsinstelling krijgen de studenten na afloop een certificaat.

Beweegkriebels

Beweegkriebels is een interventie gericht op het ontwikkelen en aanbieden van verantwoord beweegaanbod voor jonge kinderen. Met Beweegkriebels worden kinderen van 0 tot en met 4 jaar uitgedaagd om minimaal 60 minuten per dag te bewegen.

Kader 4 Informatie over de interventie Beweegkriebels (Huis voor beweging, 2023)

3.3 Wensen voor het veranderen van het thema bewegen in de opleiding

Deelvraag 2 gaat over de wensen van de deelnemers om de aandacht voor het thema bewegen in de opleiding te veranderen. Tijdens de gesprekken benoemen de deelnemers wensen die veelal gekoppeld zijn aan het wegnemen van belemmeringen om de aandacht voor het thema bewegen te vergroten.

Om deelvraag 2 te beantwoorden zijn we daarom verder ingegaan op deze belemmeringen die de deelnemers ervaren. We hebben deze in vier categorieën ingedeeld.

Intrinsieke motivatie en leefstijl studenten

Deelnemers geven aan dat de mate waarin de studenten zelf het belang van bewegen inzien, van invloed is op hun motivatie om een beweegactiviteit aan te bieden aan kinderen. Zo merkt één deelnemer op dat de studenten van de opleiding kinderopvang, onderwijs en bewegen van nature al meer bezig zijn met bewegen dan studenten van de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker.

Volgens één deelnemer is het belangrijk om de studenten zelf ook te stimuleren om (meer) te bewegen:

'Hoe meer je hen laat bewegen, hoe belangrijker ze zelf bewegen gaan vinden, hoe vitaler ze worden en hoe belangrijker ze het ook weer gaan vinden om dat over te dragen aan de volgende generatie.'

Onderwijsleider pedagogisch werk

Daarnaast geeft een deelnemer aan dat docenten van de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker de studenten uitleggen dat het belangrijk is om een actieve rol in te nemen bij een beweegactiviteit of spel. Een aantal deelnemers ervaart dat het soms lastig is om de studenten te motiveren om te bewegen. Ook merken ze dat de studenten wisselend reageren op actieve spellen. De reacties variëren van enthousiasme tot terughoudendheid of onverschilligheid, zo vertelt een deelnemer: ***'Als je zegt "we gaan dat doen", dan is het "Meh, kan ik niet blijven zitten?"'***.

Eén deelnemer vertelt dat de onderwijsinstelling in een multiculturele wijk gevestigd is. Ze merkt dat de opvoeding en cultuur van de studenten ook meespelen in de mate waarin de student waarde hecht aan bewegen. De deelnemer geeft aan dat sommige studenten zelf wellicht weinig ervaring met bewegen hebben, waardoor de drempel voor het aanbieden van een beweegactiviteit hoger ligt.

De vaardigheden en het zelfvertrouwen van de studenten

Deelnemers ervaren dat studenten zich vaak onvoldoende bekwaam voelen om kinderen te stimuleren voldoende en goed te bewegen: ***'Als studenten stage moeten lopen weten ze zich soms niet goed houding te geven met hun eigen lijf, ze zijn afwachtend en kijken wel wanneer een kindje naar hen toe komt.'*** aldus een deelnemer. Deze handelingsverlegenheid wordt volgens vijf deelnemers versterkt door het gebrek aan (beweeg)ervaring.

Hierbij ervaren de deelnemers ook dat de studenten het verzorgen van een beweegactiviteit vaak als spannend ervaren. Eén deelnemer ziet dat studenten vaker voor een 'veilige' activiteit kiezen, zoals knutselen. Ze denkt dat dit komt doordat studenten bij een beweegactiviteit meer onzeker zijn of de activiteit wel lukt en of de kinderen het kunnen, of doordat ze bang zijn dat kinderen vallen.

De rol van bewegen op de stagelocatie

De studenten van alle onderwijsinstellingen zijn verplicht om stage te lopen bij een kinderopvang. Vaak worden de studenten over de stagelocaties verdeeld die aangesloten zijn bij de opleiding. Drie deelnemers ervaren dat de stagelocatie van invloed is op het gedrag van de studenten: ***'Een voorbeeld is een student die stage loopt waar de begeleidsters binnen blijven als kinderen naar buiten gaan en dan blijft de student ook binnen.'*** De begeleiders van studenten spelen een belangrijke rol bij het creëren van een veilig leerklimaat voor de student:

‘Als ze een opmerking krijgen van “Wat een onzin”, dan is het voor een stagiaire wel lastig om toch dat stukje [bewegen] te laten zien. Dat zien we niet alleen maar voor bewegen, maar dat zien we ook voor zingen.’

Docent pedagogisch werk en
portefeuillehouder onderwijs

Eén deelnemer vertelt dat het wenselijk is om de stagelocaties meer op de hoogte te houden van wat de studenten leren op de opleiding rondom het onderwerp bewegen. Dit kan ervoor zorgen dat er meer ruimte is voor studenten om het thema bewegen in hun stage te integreren.

Eén deelnemer ziet dat kinderopvangvestigingen in de regio steeds meer investeren in Gezonde Kinderopvang, ook al gebeurt dit met enige terughoudendheid. Daarnaast ervaart ze een groot verschil in kwaliteit en bewustzijn tussen kinderopvangvestigingen rondom het stimuleren van bewegen. Deze deelnemer zou graag zien dat het belang van het thema bewegen gedragen wordt door alle kinderopvangvestigingen. Dit voorkomt dat het leren van vaardigheden om bewegen te stimuleren afhankelijk is van de stagelocatie.

Vergroten van de aandacht voor het thema bewegen

In de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker lijkt het thema bewegen op een aantal onderwijsinstellingen geen prioriteit te hebben. Vier deelnemers vertellen dat ze graag willen dat het thema meer aandacht krijgt in de opleiding.

Momenteel is het thema op een aantal onderwijsinstellingen onderdeel van een module of een overkoepelend vak, zoals het vak ‘activiteiten’. Eén deelnemer geeft aan dat het wenselijk is dat het thema bewegen onderdeel van een hoofdvak in het curriculum wordt:

‘Als je het [bewegen] echt op het rooster hebt staan kun je daar niet omheen en dan heb je duidelijk focus en het belang daarvan duidelijk. En ik denk dat ik dat wel een beetje mis, dat je dan dus weet dat eigenlijk overal het wel een beetje in terugkomt, maar het is eigenlijk nergens het hoofdonderwerp.’

Docent pedagogisch werk en
portefeuillehouder onderwijs

Hiernaast ervaren twee deelnemers dat er een tekort aan gym- of speelzalen op de opleidingslocatie is. Dit maakt lastig om met een hele klas te oefenen met het ontwerpen van beweegactiviteiten. Bij één onderwijsinstelling hebben de deelnemers les in een sportzaal op een externe locatie, waardoor de drempel voor de studenten soms hoog is om de les bij te wonen. De wens is om meer ruimte op de school te hebben om het thema bewegen ook praktisch meer te kunnen integreren in de opleidingen.

3.4 Het beweegadvies

Om deelvraag 3 te beantwoorden hebben we de deelnemers gevraagd of zij bekend zijn met het beweegadvies (Gezondheidsraad, 2022). Ook vroegen we hoe ze (de inhoud van) dit advies toepassen in de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker.

Op twee onderwijsinstellingen zijn de deelnemers bekend met het beweegadvies en komt het advies ook terug in het curriculum. Eén deelnemer benoemt dat het beweegadvies voor bewustwording bij de studenten zorgt over hoeveel jonge kinderen zouden moeten bewegen. In de lessen leren studenten ook hoe ze kinderen kunnen stimuleren om aan dit beweegadvies te voldoen: **'Het beweegadvies pakken de docenten er ook bij om te laten zien van dit is het beweegadvies en hoe zie je het in de praktijk terug en wat kan je er zelf nog aan doen.'** aldus een deelnemer.

Drie deelnemers vertellen dat ze wel eens van het beweegadvies hebben gehoord, maar dat ze de inhoud niet kennen en dat het niet in de opleiding aan bod komt. Twee deelnemers hebben niet eerder van het advies gehoord. Door het gesprek zijn de deelnemers zich (weer) bewust van het advies. Het beweegadvies kan wel een rol spelen in de opleiding, een van de deelnemers vertelt hierover: **'Nu ik dit [het beweegadvies] weet wil ik dit wel mee gaan nemen in mijn lessen. En misschien ook in de lessen ouderbetrokkenheid, dat je daar voorlichting naar de ouders toe kan geven.'**

Belangrijkste bevindingen & aanbevelingen

Op basis van ons onderzoek naar het thema bewegen in de opleiding voor professionals in de kinderopvang presenteren we in dit hoofdstuk de belangrijkste bevindingen op basis van drie thema's die we geïdentificeerd hebben. We interpretern onze bevindingen en doen aanbevelingen voor beleid, onderzoek en praktijk om de kennis en vaardigheden voor het stimuleren van bewegen te vergroten bij pedagogisch professionals.

4.1 Belangrijkste bevindingen

Uit ons onderzoek blijkt dat:

- het thema bewegen vaak nog geen structureel onderdeel is in de opleidingen tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker die we in het kader van dit onderzoek hebben gesproken;
- de invulling van het thema bewegen sterk verschilt tussen opleidingen, wat mogelijk leidt tot verschillen in de kwaliteit tussen pedagogisch medewerkers wat betreft kennis en vaardigheden om bewegen te stimuleren;
- vertegenwoordigers van de opleidingen graag meer prioriteit en aandacht willen geven aan het thema bewegen;
- vertegenwoordigers van de opleidingen ervaren dat kennis en vaardigheden belangrijk zijn voor het zelfvertrouwen van studenten om kinderen te stimuleren om (meer) te bewegen;
- vertegenwoordigers van de opleidingen ervaren dat de leefstijl van studenten een belangrijk aandachtspunt is wat betreft motivatie om kinderen te stimuleren om (meer) te bewegen;
- het beweegadvies nog geen aandacht krijgt op de meeste opleidingen, maar vertegenwoordigers van de opleidingen hier wel de meerwaarde van zien.

4.2 Interpretatie en aanbevelingen

Op basis van de resultaten van ons onderzoek doen we een aantal aanbevelingen voor beleid en opleiding die kunnen bijdragen aan het borgen van het thema bewegen in de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker. Dit zorgt voor kennis en vaardigheden om structureel (meer) bewegen te stimuleren bij jonge kinderen.

1. Bewegen in beleid en visie

- Formuleer een concrete visie op het thema bewegen en neem deze op in het beleid van de opleiding.
- Betrek coördinatoren en docenten van de opleiding bij het opstellen van een visie op bewegen.

- Communiceer de visie op bewegen duidelijk en motiveer coördinatoren en docenten om hiermee aan de slag te gaan.
- Breng in kaart welke ondersteuningsbehoeften coördinatoren en docenten van de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker hebben voor het uitvoeren van de visie.
- Evalueer het effect van de visie op de inhoud van het curriculum.

Het thema bewegen is vaak nog niet opgenomen in het beleid en/of de visie van opleidingen. Een **visie gericht op het belang van bewegen** kan helpen om het belang van bewegen duidelijk te maken en **prioriteit** aan het thema te geven. Daarnaast kan een visie bijdragen aan het opstellen van concrete doelen gericht op het thema bewegen (Geijsel, 2001). Van belang is dat deze visie zich niet alleen richt op het stimuleren van bewegen bij jonge kinderen, maar ook op de **leefstijl** van studenten zelf en het vergroten van hun interne motivatie om met dit thema aan de slag te gaan.

Door coördinatoren en docenten te **motiveren** om met de visie aan de slag te gaan, wordt het thema bewegen meer **structureel onderdeel** van de opleiding. Dit zorgt voor meer scholing van pedagogisch professionals over bewegen, waardoor zij beter in staat zijn/zich beter in staat achten om kinderen te stimuleren meer te bewegen (Bruijns et al., 2019). Hierbij is het belangrijk om ook inzicht te verkrijgen in de ondersteuningsbehoeften van coördinatoren en docenten voor het integreren van dit thema in de opleiding.

2. Voorkomen van handelingsverlegenheid van studenten om bewegen te stimuleren bij jonge kinderen

- Benoem het thema bewegen concreet in het competentieprofiel van de pedagogisch professional.
- Borg het thema bewegen in de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker via onderwijs over het belang van bewegen, ook voor de eigen gezondheid (leefstijl), de rol van de (student) pedagogisch professional hierin (voorbeeldfunctie) en het beweegadvies.
- Borg het thema bewegen in de opleiding tot (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker via onderwijs gericht op de vaardigheden en het zelfvertrouwen van (studenten) pedagogisch professionals om (meer) bewegen te stimuleren bij jonge kinderen.
- Zorg voor voldoende ruimte en een stimulerende omgeving om vaardigheden te oefenen en positieve ervaringen op te doen met (het stimuleren van) bewegen.
- Bied bijscholing voor pedagogisch professionals aan op het gebied van bewegen en leefstijl.

Om het zelfvertrouwen, de kennis en de vaardigheden van de pedagogisch professional om bewegen te stimuleren te vergroten dient het thema bewegen geborgd te worden in de opleiding tot en bijscholing van (gespecialiseerd) pedagogisch medewerker(s). Hierdoor kan **handelingsverlegenheid** voorkomen of weggenomen worden. De mate waarin bewegen in de opleiding geïntegreerd is

heeft namelijk invloed op **het zelfvertrouwen, de motivatie en bekwaamheid** van een pedagogisch professional om bewegen te stimuleren (Bruijns et al., 2019). Zo blijkt dat pedagogisch professionals die één of meerdere vakken rondom het thema bewegen hebben gevolgd tijdens de opleiding, meer vertrouwen hebben om kinderen te stimuleren om te bewegen. Dit is belangrijk, omdat het zelfvertrouwen van een pedagogisch professional om bewegen te stimuleren ervoor zorgt dat de professional beweegactiviteiten aanbiedt (Chow & Humbert, 2011).

Uit de gesprekken blijkt dat docenten van de opleiding en (student-)pedagogisch medewerkers regelmatig de koppeling maken tussen **bewegen en risico**. Deze koppeling wordt ook benadrukt door de term 'risicovol spelen', die aanduidt dat aan spelen risico's verbonden zijn. Dit kan leiden tot terughoudendheid bij (student-)pedagogisch medewerkers. Het is daarom aan te raden om over **uitdagend spel** in de algemene setting en **avontuurlijk spel** in de setting van het buitenspelen te spreken. Onder uitdagend en avontuurlijk spel verstaan we 'een vorm van spelen die spannend en opwindend is, waarbij onzekerheid, onvoorspelbaarheid en verschillende mate van risiconemen een rol spelen'. Onderzoek toont aan dat de mogelijkheden voor kinderen om deel te nemen aan uitdagend spel binnen de kinderopvang de afgelopen jaren zijn afgenomen (Sandseter et al., 2020). Dit is een punt van aandacht, omdat het ontdekken, opzoeken en verleggen van grenzen een belangrijke bijdrage levert aan de motorische, cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. Het is daarom van belang dat pedagogisch medewerkers in hun opleiding leren dat het aanbieden van uitdagend spel, als onderdeel van bewegen, belangrijk is voor een gezonde ontwikkeling van kinderen. Hierbij zijn zowel de kennis als de vaardigheden voor het aanbieden van uitdagende beweegmomenten van belang.

Daarnaast is het belangrijk dat pedagogisch professionals in hun opleiding leren dat zij een **belangrijke rol** spelen bij het stimuleren van bewegen bij jonge kinderen (Peden et al., 2018). Hierbij gaat het niet alleen om het aanbieden van een beweegactiviteit: ook wanneer pedagogisch professionals zelf meedoen met beweegactiviteiten, heeft dit een positieve invloed op de hoeveelheid bewegen bij kinderen (Kippe et al., 2021; Veldman et al. 2018). Aandacht voor de **leefstijl** van de studenten en pedagogisch professionals zelf in de opleiding borgen is daarom ook van belang. Wanneer pedagogisch professionals zelf veel bewegen, hebben ze meer vertrouwen om beweegactiviteiten te organiseren, bewegen aan te moedigen en een omgeving te creëren die uitnodigt tot bewegen (Bruijns et al., 2019; Bower et al., 2008).

3. Vergroten van de verbinding tussen onderwijs en praktijk

- Zorg voor voldoende aansluiting van onderwijs bij de praktijk door studenten de geleerde kennis en vaardigheden in de opleiding toe te laten passen in de praktijk.
- Zorg ervoor dat de stagelocaties bekend zijn met de visie en inhoud van de opleiding.

- Zorg ervoor dat de stagelocaties zich bewust zijn van hun voorbeeldfunctie naar studenten.
- Geef stagelocaties de mogelijkheid tot bijscholing rondom het thema bewegen en leefstijl.
- Evalueer met de student de kwaliteit en kwantiteit van het beweegaanbod op de stagelocatie.

De (stage)praktijk speelt een belangrijke rol in de ontwikkeling van de studenten tot professional. De praktijk biedt studenten ruimte om vaardigheden te leren en **positieve ervaringen** op te doen. Onderwijs en praktijk goed met elkaar **verbinden** is daarom belangrijk om (meer) bewegen te stimuleren bij jonge kinderen. Bij de keuze voor stageplekken kunnen opleidingen extra aandacht besteden aan het thema bewegen en leefstijl: Is er aandacht voor deze thema's, bijvoorbeeld als onderdeel van het beleid, bij de stage-instelling?

Het onderwijs dient ook zo volledig mogelijk aan te sluiten bij de praktijk zodat de studenten de vertaalslag van onderwijs naar praktijk kunnen maken. Sommige onderwijsinstellingen geven aan een tekort aan gym- en speelzalen te hebben, waardoor het oefenen van vaardigheden om bewegen te stimuleren lastig is. Echter, in de praktijk is het vaak niet mogelijk om gebruik te maken van een grote ruimte. De vaardigheden om bewegen te kunnen stimuleren dienen daarom in verschillende omgevingen geoefend te worden. Een grote gym-en speelzaal is geen vereiste.

Het is essentieel dat studenten leren én ervaren dat het stimuleren van bewegen meer is dan het aanbieden van een activiteit is. Het geven van het **goede voorbeeld** om (meer) te bewegen speelt een grote rol bij het beweeggedrag van jonge kinderen. Dit hangt samen met de eigen motivatie van professionals om te bewegen en de houding tegenover bewegen (Mikkelsen, 2011; Wilke et al., 2013; Veldman et al., 2018; Peden et al., 2018). Zelf meedoen met beweegactiviteiten, complimenten geven en interactie tussen kind en pedagogisch professional hebben ook een positieve invloed op de hoeveelheid bewegen bij kinderen (Kippe et al., 2021; Veldman et al. 2018).

Vaardigheden oefenen voor het aanbieden van beweegactiviteiten en positieve ervaringen opdoen dragen bij aan het ontwikkelen van **zelfvertrouwen** bij studenten om bewegen bij jonge kinderen te stimuleren. Het integreren van het thema bewegen in de opleiding en de student de mogelijkheid bieden om te oefenen en (zowel tijdens de lessen als tijdens de stage) ervaringen op te doen met het aanbieden van beweegactiviteiten, helpt bij het verminderen van de handelingsverlegenheid en het vergroten van het zelfvertrouwen van pedagogisch professionals om bewegen te (kunnen) stimuleren (Bruijns et al., 2019).

Daarnaast kan het van meerwaarde zijn voor de opleiding om samen met studenten het huidige beweegaanbod op de stagelocatie te **evalueren**. Dit leidt tot inzicht in de kwaliteit en kwantiteit van het beweegaanbod. Dit kan zowel de student als de stagelocatie helpen om nieuw of aanvullend beweegaanbod te creëren en ook kritisch naar het eigen handelen te kijken.

4. Adviezen voor de implementatie van het beweegadvies voor 0-4-jarigen

- Vergroot de kennis over het belang van bewegen voor jonge kinderen.
- Vergroot de bekendheid van het beweegadvies.
- Geef advies en ondersteuning bij de implementatie van het beweegadvies in beleid.
- Geef advies en ondersteuning bij de implementatie van het beweegadvies in de opleiding.

Een groot deel van de deelnemers geeft aan dat zij binnen de opleiding tot pedagogisch medewerker nog niet bekend zijn met het beweegadvies en dat ze dit nog niet hebben opgenomen in het beleid of het curriculum.

Het beweegadvies kan houvast en ondersteuning bieden voor het ontwikkelen van een visie en/of beleid. Het is daarom belangrijk dat dit advies bekend is bij opleidingen. Wij raden overheidsorganisaties aan het beweegadvies verder te verspreiden, samen met concrete handvatten voor de implementatie ervan in de opleiding.

Daarnaast is het belangrijk om de implementatie van het beweegadvies te monitoren, zodat waar nodig bijgestuurd kan worden.

Bronnen

Bower, J. K., Hales, D., Tate, D. F., Rubin, D. A., Benjamin, S. E., & Ward, D. S. (2008).

The Childcare Environment and Children's Physical Activity. *American Journal of Preventive Medicine*, 34(1), 23–29. <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2007.09.022>

Bruijns, B. A., Adamo, K. B., Burke, S. M., Carson, V., Irwin, J. D., Naylor, P., Timmons, B. W., Vanderloo, L. M., & Tucker, P. (2019a).

Exploring the physical activity and screen-viewing-related knowledge, training, and self-efficacy of early childhood education candidates. *BMC Pediatrics*, 19(1). <https://doi.org/10.1186/s12887-018-1358-6>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2023).

Jongeren. <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/leeftijd/jongeren#:~:text=Op%201%20januari%202023%20telt,28%20procent%20van%20de%20bevolking.&text=Er%20zijn%20694%20242%20kinderen,de%2018%20en%2025%20jaar>

Chow, A. F., & Humbert, M. L. (2010).

Physical Activity and Nutrition in Early Years Care Centres: Barriers and Facilitators. *Journal of Childhood Studies*. <https://doi.org/10.18357/jcs.v36i1.15136>

Coe, D. P. (2018).

Means of optimizing physical activity in the preschool environment. *American Journal of Lifestyle Medicine*, 14(1), 16–23. <https://doi.org/10.1177/1559827618818419>

Gezondheidsraad. (2022).

Beweegadvies voor kinderen tot en met vier jaar. Publicatienr. 2022/07.

Gubbels, J. S., Kremers, S. P. J., Van Kann, D., Stafleu, A., Candel, M. J. J. M., Dagnelie, P. C., Thijs, C., & De Vries, N. K. (2011).

Interaction between physical environment, social environment, and child characteristics in determining physical activity at child care. *Health Psychology*, 30(1), 84–90. <https://doi.org/10.1037/a0021586>

Hinkley, T., Salmon, J., Crawford, D., Okely, A. D., & Hesketh, K. D. (2016).

Preschool and childcare center characteristics associated with children's physical activity during care hours: an observational study. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 13(1). <https://doi.org/10.1186/s12966-016-0444-0>

Geijsel, F., Slegers, P., Van Den Berg, R., & Kelchtermans, G. (2001). Conditions Fostering the implementation of Large-Scale Innovation Programs in Schools:

Teachers' Perspectives. *Educational Administration Quarterly*, 37(1), 130–166.
<https://doi.org/10.1177/00131610121969262>

Gezonde Kinderopvang. (z.d.-a).

<https://www.gezondekinderopvang.nl/scholing/scholing-gezonde-kinderopvang>

Jones, R. A., Sousa-Sá, E., Peden, M., & Okely, A. D. (2019).

Childcare Physical Activity Interventions: A discussion of similarities and differences and trends, issues, and recommendations. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(23), 4836. <https://doi.org/10.3390/ijerph16234836>

Kenniscentrum Sport & Bewegen. (2022).

Infographic beweegadvies voor kinderen van 0-4 jaar.

https://www.kenniscentrumsportenbewegen.nl/kennisbank/publicaties/?infographic-beweegadvies-voor-kinderen-van-0-4-jaar&kb_id=26975&kb_q=beweegadvies

Kinderopvang Werkt! (2020).

Competentieprofiel pedagogisch medewerker geactualiseerd.

<https://www.kinderopvang-werkt.nl/competentieprofiel-pedagogisch-medewerker-geactualiseerd>

Kippe, K., Fossdal, T. S., & Lagestad, P. A. (2021a).

An Exploration of Child–Staff Interactions That Promote Physical Activity in Pre-School. *Frontiers in Public Health*, 9. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2021.607012>

Kuzik, N., Poitras, V. J., Tremblay, M. S., Lee, E., Hunter, S., & Carson, V. (2017).

Systematic review of the relationships between combinations of movement behaviours and health indicators in the early years (0–4 years). *BMC Public Health*, 17(S5). <https://doi.org/10.1186/s12889-017-4851-1>

Lum, M., Wolfenden, L., Jones, J., Grady, A., Christian, H., Reilly, K., Yoong, S. L. (2022).

Interventions to Improve Child Physical Activity in the Early Childhood Education and Care Setting: An Umbrella Review. *International journal of environmental research and public health*, 19, 1963. <https://doi.org/10.3390/ijerph19041963>

MBOstart (z.d.).

MBO Gespecialiseerd pedagogisch medewerker.

<https://www.mbostart.nl/mboonderwijs/gespecialiseerdpedagogischmedewerker/#:~:text=Wat%20is%20het%20verschil%20tussen,je%20creatief%20en%20daadkrachtig%20op>

McWilliams, C., Ball, S., Benjamin, S. E., Hales, D., Vaughn, A. E., & Ward, D. S. (2009).

Best-Practice Guidelines for Physical Activity at Child Care. *Pediatrics*, 124(6), 1650–1659. <https://doi.org/10.1542/peds.2009-0952>

Mehtälä, M. L., Sääkslahti, A., Inkinen, M. E., & Poskiparta, M. (2014).
A socio-ecological approach to physical activity interventions in childcare: a systematic review. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*.
<https://doi.org/10.1186/1479-5868-11-22>

MijnSBB - Kwalificatieregister (2021.). <https://kwalificatie-mijn.sbb.nl/kwalificatie/gespecialiseerd-pedagogisch-medewerker-gewijzigd-2021/cmVzdWx0YWFOVHlwZT01O2Rvc3NpZXJJZD01NTE4O2t3YWxpZmljYXRPZUIkPTEzNjIOMTg=>

Mikkelsen, B. E. (2011).
Associations between pedagogues' attitudes, praxis and policy in relation to physical activity of children in kindergarten – results from a cross sectional study of health behaviour amongst Danish pre-school children. *Pediatric Obesity*, 6(S2), 12–15.
<https://doi.org/10.3109/17477166.2011.613655>

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. (2023).
Cijfers kinderopvang derde kwartaal 2022.
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2023/06/27/cijfers-kinderopvang-eerste-kwartaal-2023>

Peden, M., Okely, A. D., Eady, M. J., & Jones, R. (2018).
What is the impact of professional learning on physical activity interventions among preschool children? A systematic review. *Clinical obesity*, 8(4), 285–299.
<https://doi.org/10.1111/cob.12253>

Sandseter, E. B. H., Kleppe, R., & Sando, O. J. (2020). The prevalence of risky play in young children's indoor and outdoor free play. *Early Childhood Education Journal*, 49(2), 303–312. <https://doi.org/10.1007/s10643-020-01074-0>

Singh, A. S., Veldman, S. L. C., & De Jonge, M. (2023).
Kinderen en jongeren bewegen minder en hun motoriek gaat achteruit: kennis- en innovatiescan WP2. Mulier Instituut.

SLO (2021).
Gezonde leefstijl: doelgroepen en thema's, 0-4 jaar.
<https://www.slo.nl/thema/meer/gezonde-leefstijl/doelgroepen-thema/0-4-jaar/>

Soini, A., Gubbels, J. S., Sääkslahti, A., Villberg, J., Kremers, S. P. J., Van Kann, D., Mehtälä, A., De Vries, N. K., & Poskiparta, M. (2016).
A comparison of physical activity levels in childcare contexts among Finnish and Dutch three-year-olds. *European Early Childhood Education Research Journal*, 24(5), 775–786.

Veldman, S. L. C., Stanley, R. M., Okely, A. D., & Jones, R. (2020).
The association between staff intention and pre-schoolers' physical activity in early

childhood education and care services. *Early Child Development and Care*, 190(13), 2032–2040. <https://doi.org/10.1080/03004430.2018.1555824>

Ward, D. S., Vaughn, A. E., McWilliams, C., & Hales, D. (2009).

Physical Activity at Child Care Settings: Review and Research Recommendations.

American Journal of Lifestyle Medicine, 3(6), 474–488.

<https://doi.org/10.1177/1559827609341964>

Wilke, S., Opdenakker, C., Kremers, S., & Gubbels, J. S. (2013).

Factors influencing childcare workers' promotion of physical activity in children aged 0–4 years: a qualitative study. *Early Years*, 33(3), 226–238.

<https://doi.org/10.1080/09575146.2013.810592>

A large, thick, orange abstract line that starts from the top left, loops around, and extends towards the bottom right, dominating the left and center of the page.

Marthe Westerbroek
m.westerbroek@mulierinstituut.nl

Sanne Veldman
s.veldman@mulierinstituut.nl

Amika Singh
a.singh@mulierinstituut.nl